قصه صعودهای ایران به جام جهانی

گاهی خنده گاهی گریه!

یادداشت
سعید آقایی

جام جهانی برای فوتبال ایران همیشه یک رویای دوردست بوده. رویایی که اگرچه بسیار زودتر از بقیه تیم‌های آسیایی آن را تعبیر کرده و به عنوان یکی از نخستین نمایندگان قاره پهناور جام جهان‌نما آن را تجربه کردیم اما شرایط و اتفاقات ناگهانی و غیرمنتظره از انقلاب ۵۷ گرفته تا جنگ تحمیلی سبب شد تا فوتبال ایران از قله آسیا دور افتاده و عرصه را به دیگر رقبا واگذار کند. بعد از یک دهه عسر و حرج در ورزش و فوتبال بواسطه این دو حادثه تاریخی، در ادوار بعدی تصمیمات غلط و مدیران اشتباهی و حتی حواشی کبود گاه و بیگاه ما را از رسیدن به بزرگترین جشنواره ورزشی دنیا محروم ساخت. اتفاقاتی که اگر رخ نمی‌دادند اکنون فوتبال ایران در تجربه حضور در جام جهانی حتی می‌توانست از نیمی از تیم‌های قاره سبز نیز پیشی گرفته و پرچمدار تعداد حضور در جام جهانی باشد؛ چه بسا این حضور متوالی و پرتعداد به آرزوی ما که راهیابی به دور دوم و مراحل بالاتر جام است هاشور واقعیت می‌زد.

با وجود همه مشکلات و مسیر افتان و خیزانی که فوتبال ما در این چند دهه طی کرده، باز هم سابقه قابل اعتنایی در میان تیم‌های آسیایی از منظر حضور در این رویداد دارد. ایران در یک دهه اخیر مشتری ثابت جام جهانی بوده و حالا که صعود به جام ۲۰۲۲ قطعی شده، می‌توان ادعا کرد که تیم ملی به حضور در جام جهان‌نما عادت کرده و حالا باید به دنبال آرزوهای بزرگتری باشد.

با وجود این مرور خاطرات صعودهای گذشته و مسیری که تیم ملی ایران برای رسیدن به جام جهانی طی کرده، می‌تواند یک نقشه راه باشد تا برای رسیدن به آرزوهای بزرگ از آن وام بگیریم. صعودهایی که اغلب با رنج و مشقت فراوان حاصل شده‌اند و به سختی به آن رسیده‌ایم. روایت این صعودهای پرفراز و نشیب تصویر روشن‌تری از آنچه بر فوتبال ما در این سال‌ها رفته را عیان می‌کند.

1978 نوبرانه مقتدرانه

فوتبال ایران بعد از یک ناکامی میلی متری تلخ در مسیر رسیدن به جام جهانی و توقف در سد استرالیا در سال ۱۹۷۴، برای دوره بعدی اسب خود را حسابی زین کرده بود تا هر طور شده به جام جهانی راه پیدا کرده و این جشنواره بزرگ را مزمزه کند. در روزگاری که صعود به جام جهانی بسیار دشوار و طاقت فرسا بود و تنها ۱۶ تیم برگزیده از سراسر دنیا مجوز حضور در جام جهانی را داشتند، فیفا برای قاره آسیا یک سهمیه مشترک با اقیانوسیه در نظر گرفته بود و همین سختی کار را دوچندان می‌کرد. با وجود این تیم ایران در آن روزها قدرت مطلق قاره محسوب می‌شد و با ۳ دوره قهرمانی متوالی در جام ملت‌ها و ۲ دوره حضور در المپیک، نه حرف داشت و نه حریف. ایران با رهبری حشمت مهاجرانی از همان روز نخست در دور اول مقدماتی، بازی‌های انتخابی را کوبنده و طوفانی آغاز کرد و با شکست ۳ بر صفر عربستان در ریاض نشان داد که برای این دوره به هیچ تیمی رحم نمی‌کند. برد ۱ بر صفر سوریه و تکرار برد برابر عربستان با ۲ گل در تهران و عدم حضور سوری‌ها در تهران ایران را به عنوان تیم صعودکننده از این گروه به دور بعدی فرستاد. در دور دوم و در دور رفت تیم ایران ابتدا هنگ‌کنگ را ۲ بر صفر در خانه‌اش شکست داد، سپس با کره جنوبی در بوسان به تساوی رسید. در ادامه در مهم‌ترین بازی و در یک نبرد انتقامی استرالیا را با گل حسن روشن در ملبورن شکست داد و سپس در تهران مدعی بزرگ قاره یعنی کویت را با یک گل مغلوب کرد تا دور رفت را قاطعانه و بدون گل خورده به پایان برساند. در دور برگشت ایران با تساوی ۲-۲ با کره و برد ۳ بر صفر مقابل هنگ‌کنگ به مصاف سرنوشت‌ساز با استرالیا رفت و با تک گل غفور جهانی کانگوروها را شکست داد تا صعود به جام جهانی را جشن بگیرد. با این برد و قطعی شدن صعود ایران بازی پایانی این رقابت‌ها مقابل کویت در خاک این کشور تشریفاتی شد و حشمت مهاجرانی ترجیح داد تا تیم دوم و ذخیره‌هایش را به مصاف کویتی‌ها بفرستد و جالب اینکه تیم دوم ایران نیز باج به کویت نداد و با ۲ گل این مدعی را در خانه‌اش شکست داد تا گودبای پارتی صعود را با برد جشن بگیریم.

1988 دراماتیک و حماسی

بعد از جام جهانی ۷۸ آرژانتین، حوادث داخلی نظیر انقلاب و جنگ تحمیلی سبب شد تا ورزش و فوتبال به طور کامل از رونق بیفتد و از همین رو دومین حضور ایران به جام جهانی به دو دهه بعد موکول شد.

ایران رقابت‌های مقدماتی جام جهانی ۱۹۸۸ را با محمد مایلی کهن آغاز کرد؛ مردی که تا پیش از تیم ملی تجربه سرمربیگری نداشت و در واقع تیم ملی نخستین تجربه سرمربیگری وی محسوب می‌شد! بعد از نتایج درخشان در جام ملت‌های ۹۶ امارات و ظهور ستاره‌های تازه و درخشانی چون علی دایی، کریم باقری و خداداد عزیزی همگان انتظار یک درخشش تیم ملی در انتخابی جام جهانی و یک صعود آسان را داشتند اما مسیری را که تیم ملی تا فرانسه طی کرد، بسیار طولانی و پرفراز و نشیب بود؛ به گونه‌ای که ایران به عنوان آخرین تیم سهمیه حضور در جام جهانی را در فاصله ۶ ماه مانده به آغاز جام گرفت. در این دوره جام جهانی با ۲۴ تیم برگزار می‌شد و فیفا ۳.۵ سهمیه برای آسیا در نظر گرفت. ایران در دور اول مقدماتی در گروه ۲ با تیم‌های مالدیو، قرقیزستان و سوریه همگروه شد که در بازی‌های رفت دمشق و در بازی‌های برگشت تهران میزبان بودند. در دور رفت ایران ۱۷ گل به مالدیو و ۷ گل به قرقیزستان زد و در بازی پایانی سوریه را با یک گل شکست داد تا صدرنشین شود. در دور برگشت در تهران، برد ۹-صفر مالدیو و برد ۳-۱ قرقیزها بازی آخر مقابل سوریه را تشریفاتی کرد و مایلی کهن در تصمیمی عجیب علی دایی مهاجم اصلی خود را از ترکیب بیرون گذاشت تا با تساوی ۲-۲ به عنوان صدرنشین صعود کند. در دور دوم ایران در گروهی آسان در گروه A کنار عربستان، قطر، چین و کویت قرار گرفت و مسابقات را با یک برد خوب و شگفت‌انگیز ۴-۲ مقابل چین در پکن آغاز کرد. تساوی ۱-۱ با عربستان در تهران، تساوی ۱-۱ با کویت در کویت و برد ۳ بر صفر برابر قطر در تهران سبب شد تا دور رفت را با صدرنشینی آغاز کنیم. برد خوب ۴-۱ در ابتدای دور برگشت برابر چین صدرنشینی ایران را تمدید کرد تا همه برای صعود به جام جهانی امیدوار شوند اما ناگهان تیره روزی‌های تیم پرستاره ما شروع شد. شکست ۱ بر صفر مقابل عربستان در ریاض، تساوی بدون گل با کویت در تهران و دست آخر شکست عجیب ۲ بر صفر از قطر در دوحه، عربستان را صدرنشین کرد و به جام جهانی فرستاد تا ما با حضور در رتبه دوم راهی پلی آف شویم.

بعد از این ناکامی فدراسیون ایران محمد مایلی کهن را از کار برکنار کرد و هدایت تیم ملی را به والدیر ویرابرزیلی سپرد که برای هدایت تیم امید ایران به تهران سفر کرده بود. بازی بازاپن تیم دوم گروه B در زمین بی‌طرف مالزی هم تداوم ناکامی‌های ما بود. نبردی که زیر باران شدید جو هور باهور بعد از تساوی ۲-۲ در وقت قانونی به وقت اضافه رفت و در نهایت چشم بادامی‌ها با گل طلایی در واپسین دقایق وقت اضافه دوم ایران را شکست دادند تا به جام جهانی برسند و ایران راهی پلی آف دوم با نماینده اقیانوسیه یعنی استرالیا شود. در آذرماه پرحادثه ۷۶ تیم ایران در تهران با استرالیای پرستاره ۱-۱ به تساوی رسید اما یک هفته بعد در ملبورن پلی از دروازه جهنم به بهشت زد و در حالی که با ۲ گل از میزبان پراد عاقب افتاده بود، با درخشش خداداد عزیزی ۲ گل زد تا بعد از ۲۰ سال صعودی حماسی و دراماتیک به جام جهانی داشته باشد. صعودی که یک کالت تمام عیار در تاریخ ورزش ایران شد و تا ابد به یادگار ماند.

حسین کازرانی
بازیکن تیم ملی ۱۹۷۸

ایرج دانایی‌فر
بازیکن تیم ملی ۱۹۷۸

نصرالله عبداللهی
بازیکن تیم ملی ۱۹۷۸